

כס"ד

גליון

הלכה למעשה

שיעורו השבועי של מורנו
הגאון הרב אופיד יצחק מלכא שליט"א

גליון מספר 122

פרשת חקת תשפ"ה

בס"ד אנו זוכים כבר תקופה ארוכה להוציא את שיעורי מורנו הרב שליט"א ועל ידי כך רבים זוכים כל שבוע להעמיק בלימוד ההלכה בבהירות וביסודיות רבה. על מנת שנוכל להמשיך במפעל חשוב זה ולהפיץ את העלונים והגליונות במקומות רבים בארץ ובעולם, אנו זקוקים לעזרתכם ולהשתתפותכם במפעל גדול זה. ניתן לתרום דרך עמדת נדרים פלוס ע"ש הלכה למעשה, או בטלפון 5047 * שלוחה 9 [24 שעות מענה ממוחשב ומהיר].

להארות או הערות ניתן לפנות
d0556750270@gmail.com

המעוניינים לסייע בהדפסת החוברת לזיכוי הרבים
או להקדיש את העלון לרפואה, להצלחה
או לעילוי נשמה וכדו'
ניתן לפנות בטלפון 5047 * שלוחה 9
[24 שעות מענה ממוחשב ומהיר]

המעוניינים לקבל את העלון או את הגליון בכל שבוע למייל,
נא לשלוח בקשה
למייל HL50475047@gmail.com
ניתן להוריד את כל העלונים והגליונות שיצאו עד כה באתר קול הלשון.

כתיבה ועריכה:
הרב דוד מלכא שליט"א

דיני בורר חלק י"ג

נושאי השיעור *

א. מקור דין ברירת חלמון מחלכון. ב. דעת האחרונים שחלמון וחלכון הם ב' מינים. ג. דעת האחרונים שחלמון וחלכון הם מין אחד. ד. ביאור מחלוקת האחרונים אם חלכון וחלמון נחשבים לב' מינים והכרעת ההלכה בזה. ה. הפרדה בין ב' מיני אוכלים לא לשם אכילה. ו. הפרדה בין החלכון לחלמון בביצה מבושלת. ז. הפרדה בין החלק הקשה לחלק הרך שבחלה. ח. הוצאת שומשום ופרג מהחלה. ט. הפרדת ממולאים. י. ארטיק מצופה.

א. מקור דין ברירת חלמון מחלכון

במשנה בשבת (קל"ט ע"ב) אמרינן דמותר לשבור ביצה לתוך מסננת שיש בה גרעיני חרדל עם הסובין שלו^א, כדי שהחלמון יסתנן עם החרדל והחלכון ישאר למעלה, ופסקו כן הטור והשו"ע להלכה.

בגמרא שם (קמ"א ע"א) אמרינן דהטעם שמותר לסנן החלמון מהחלכון, לפי שאין עושים אותה אלא לגוון. רש"י והר"ן שם פירשו שהחלמון יפה ליתן מראה בחרדל ולא החלכון, ולכך שניהם אוכל הוא ואין כאן ברירת פסולת מאוכל^ב.

א. המג"א בסימן תק"י (סק"ה) כותב עפ"י התוס' בשבת (קל"ט ע"א) דאסור לסנן בשבת את החרדל מהסובין שלו רק מדרבנן, ואעפ"י שגם הסובין ראויים לאכילה לכתחילה, ביאר הגר"ז (סק"א) דמכיון שמסנן את החרדל וזורק את הסובין, הרי זה נראה כבורר ואסור מדרבנן, וכן ביאר המשנ"ב (סק"ק נ"ז). ולכן כתב המשנ"ב דהגמרא והשו"ע הנ"ל איירי שנתן את החרדל במסננת קודם השבת והוא מסתנן מאליו. [בשעה"צ אות מ"ה הביא שדעת הבי"ח שבסינון החרדל מהסובין שלו יש חיוב חטאת, ואישתמיט מיניה דברי התוס' בשבת הנ"ל שהביא המג"א דיש בזה רק איסור דרבנן. עוד כתב השעה"צ דמהפמ"ג משמע שלדעת השו"ע בס"י שפסק כדעת הר"ן ודעימיה, מותר לסנן את החרדל מהסובין, וכנראה למד שנאכלים ביחד לכתחילה, וסיים השעה"צ דבאמת זה אינו דאפילו ביו"ט אסור כמבואר בשו"ע בסימן תק"י ס"ג].

ב. הבי"י הביא את פירוש רש"י והר"ן וסיים דהרמב"ם בפירוש המשניות ובהלכות (פ"ח הי"ד) ביאר אחרת את המשנה, ולא הביא פירושו, ובמג"א (סקט"ז) הביא את פירושו.

* השיעור השבוע נמסר על סימן שי"ט סעיף ט"ו, ולכן כל מקום שמוזכר בסתמא מקור של סעיף או ס"ק מספרי האחרונים הוא מסימן שי"ט.

ב. דעת האחרונים שחלמון וחלבון הם ב' מינים

הב"ח כאן הקשה מה ההיתר בזה שאין עושים אלא לגוון, הרי הוא בורר הוא בין החלמון לחלבון.^א ותיירץ הב"ח דאיסור בורר בשני מיני אוכלים הוא רק באופן שמפרידם כדי לתקנם לאכילה, אך כאן שלא מתקנם לאכילה כלל, לא את החלבון דזורקו עם פסולת החרדל, ולא את החלמון דמטרת ברירתו לצביעת החרדל, אין בזה כלל איסור בורר. וכך ביאר הלבוש.^ב

בהבנת הדברים ביאר הביה"ל בסעיף ג' (ד"ה היו לפניו), דאיסור ברירה במאכלים הוא רק כשמתקנם לאכילה ואפילו אחד מהם, לאלתר או לאחר זמן, אך כשאין מתקנם על ידי ברירתו לאכילה לעולם, אין זה בכלל מלאכת בורר. ואעפ"י שנעשה בברירה תיקון צדדי והוא גיוון החרדל, מכל מקום כיון שאין זה היעוד של החלמון, דעיקרו לאכילה ולא לצביעה, אינו נחשב כבורר להשתמש אלא כברירה לאיבוד.^ג

החיי אדם (הביאור המשנ"ב סקנ"ח) כותב דלפי דברי הב"ח והלבוש יוצא שאם בורר את החלמון מהחלבון לאכילה, כגון שרוצה ליתנו בקפה במקום החלב, יש להקפיד על כל דיני בורר, ולכן יש להפרידם בידו ולא בכלי, ליטול את החלמון מהחלבון ולא להיפך, לאלתר ולא לאחר זמן, דהחלמון והחלבון הם ב' מינים, וכל ההיתר כאן בשו"ע לבוררם הוא משום שבוררו לגוון.^ד

ג. עוד הקשה מדוע הוזקקו לעוד טעם ששניהם אוכל, ועוד הלא גם בשני מיני אוכלים יש בורר.

ד. ועל הקושיה השניה מדוע הוזקקו לטעם ששניהם אוכל, ביאר הב"ח, דכיון שהחלבון נשאר למעלה עם הפסולת של החרדל, הרי זה פסולת גמור, והחלמון שנאכל עם החרדל יש עליו שם אוכל אף שמטרתו לגוון, והרי זה בורר אוכל מתוך פסולת בכלי, ועל ברירת אוכל מפסולת לא יועיל היתר של לגוון, כיון שאוכלו בפועל והרי תיקנו לאכילה. ולכן הוצרכו רש"י והר"ן לומר דגם החלבון שנשאר למעלה אוכל הוא, דיכול ליטלו מפסולת החרדל ולאוכלו, ולכן חשיב בורר אוכל מאוכל ולא אוכל מתוך פסולת, ומכיון שמטרתו לא לשם אכילה כלל, אין על זה שם בורר.

ה. אך לכאורה קשה מדוע זה לא נחשב לכה"פ כמלאכה שאינה צריכה לגופה וכדין חופר גומא ואינו צריך אלא לעפרה, דהרי כאן בורר את החלמון ואינו צריך למטרת אכילה. וי"ל עפ"י משנ"ת בשיעורים הקודמים באריכות שמהות וגדר מלאכת בורר הוא תיקון המאכל, ולכן כאן שלא תיקנו לאכילה, אין זה מלאכה כלל.

ו. אך מ"מ כתב המשנ"ב (סקנ"ח) דמותר לערות מקליפה לקליפה כדי להוציא את החלמון, דגם זה נחשב בורר בידו וכדין עירו מכלי לכלי המבואר בסי"ד, כיון שהכלי או הקליפה

אך מ"מ יוצא גם קולא גדולה בהלכות בורר לדעת הב"ח והלבוש, דכל שבורר ב' מיני אוכלים לא לשם אכילה, אין בזה איסור בורר ומותר אף בכלי ולאחר זמן, ולקמן יבואר הנפק"מ המעשיות שיש בזה.

ג. דעת האחרונים שחלמון וחלבון הם מין אחד

המג"א (ס"ק ט"ז) הביא את הב"ח והלבוש דחלבון וחלמון הם שני מיני מאכלים, והתירו ברירתם משום שעה כן בשביל לגוון, וכתב דמכמה מקומות אפשר להוכיח דהם נחשבים מין אחד,^ז ולכך כתב המג"א להלכה דחלבון וחלמון נחשבים למין אחד, וזה הטעם שהתירו בגמרא לברור את החלמון מהחלבון, דאין ברירה במין אחד,^ח וזה גם הפשט בדברי השו"ע.

לפי המג"א אין ראיה ליסוד של הב"ח והלבוש, דמותר לברור בין שני מיני מאכלים כשאין דעתו לאוכלם לעולם, אך מאידך המג"א גם לא חלק על יסוד הב"ח והלבוש, דלא הקשה עליהם כיצד התירו את ברירת החלמון והחלבון, אלא הוקשה לו רק מחמת ההוכחות שזה נחשב מין אחד.

אינם מסייעים בהפרדה, ובשעה"צ (אות מ"ט) כתב דזה דלא כהחיי אדם שהחמיר לדון זאת כבורר בכלי, ובשיעור הקודם ביארנו את מחלוקתם.

ז. המג"א כתב ב' הוכחות לזה: א. בסימן ש"כ מבואר דסחיטת פירות אסרו משום מפרק ולא משום בורר, ולכן התירו לסחוט לתוך אוכל ולא הגבילו שיהיה לאלתר. ובטעם שאין בזה בורר צ"ל דהוא משום שהוי מין אחד, ואם מיץ הפרי והפרי נחשב לב' מינים אעפ"י שטעמם שונה, ה"נ החלבון והחלמון הוי מין אחד אעפ"י שטעמם שונה. ב. עוד הוכיח המג"א מהא דמבואר במ"מ לגבי מחבץ ומשמר דקרום עם החלב ויין עם השמרים נחשב למין אחד.

ח. וביאר המג"א (כפי שביארו המחצית השקל) דמה שהוצרכו בגמרא ליתן טעם להיתר ברירת החלמון היות ונעשה לגוון, ולא אמרו בפשיטות היות והוא מין אחד ואין ברירה במין אחד, משום שהיה צד לאסור אף שהוא מין אחד, דהיה מקום לומר שהחלמון אינו ראוי לאכילה בפני עצמו אלא על ידי התערובת שבחרדל, והחלבון שנשאר לבדו ואינו ראוי לאוכלו כמות שהוא הוא פסולת, והרי זה בורר בין אוכל לפסולת שזה אסור גם במין אחד, ולכך אמרה הגמרא דאינו עשוי אלא לגוון, אך החלמון באמת ראוי לאכילה גם בלי תערובת החרדל וכן החלבון נשאר ראוי לאכילה, ולכך הוי ברירת אוכל מאוכל דהותר במין אחד.

ד. ביאור מחלוקת האחרונים אם חלבון וחלמון נחשבים לב' מינים והכרעת ההלכה בזה

דעת הב"ח והלבוש שחלבון וחלמון נחשבים לב' מינים ברורה מסברא, מכיון שטעמם שונה וגם פעמים רבות משתמשים בהם למטרות שונות^ט. בדעת המג"א שחלבון וחלמון נחשבים למין אחד, ביאר המחצית השקל, דהוא משום שהם מחוברים יחד מתחילת ברייתן^י.

הט"ז (ס"ק י"ב) והגר"ז (סכ"א) הסכימו לדברי המג"א דהחלמון והחלבון הוי מין אחד, ואף חלקו על היסוד שכתבו הב"ח והלבוש שמותר לברור בין ב' מיני אוכלים לא לשם אכילה אף לאחר זמן, ולשיטתם אם החלבון והחלמון היו נחשבים לשני מינים היה לנו לאסור אף שבורר רק לגוון.

הכה"ח (אות קט"ו) מביא שדעת הנהר שלום כהב"ח והלבוש, ודעת העולת שבת והחמד משה כהמג"א שזה מין אחד.

לדעת המג"א ודעימיה, מותר לסנן בין חלמון לחלבון לאכילה ואף בכלי ולאחר זמן, כמבואר במשנ"ב (ס"ק נ"ח) ובכה"ח (אות קט"ו), ולדינא הסיקו

ט. ישנם סוגי עוגות ומאכלים שונים שמערבבים בהם את החלמון, וישנם שמערבבים בהם את החלבון.

י. אך נראה פשוט דגם למג"א שחלבון וחלמון נחשבים מין אחד, היינו דוקא כל זמן היותן יחד, דכיון שמעורים יחד וכך נוצרו חשיב מין אחד, אך לאחר שהפרידו ביניהם הרי זה שני מינים, דטעמם שונה, ולכן אם חזרו והתערבבו יש בהם דין בורר, וכמו במיץ הפרי דחשיב מין אחד עם הפרי כל זמן היותו בתוך הפרי, אך לאחר שנפרד חשיב שני מינים. וה"ה לשומן הדבוק לבשר דחשיב מין אחד, היות ודבוק בו מתחילת ברייתו, ולכן מותר לנקרו כמבואר במג"א בסימן ת"ק (ס"ק י"ב), אך לאחר שהפרידו ודאי חשיב שני מינים.

ולפי זה יובן מה שכתב המג"א בסימן תק"ד (ס"ק ט) בשם המהרי"ל, דאסור לברור פירורי מצה שלא נטחנו היטב מתוך הקמח מצה, והביאו המשנ"ב שם (ס"ק כ). ואף שהם מין אחד, ובמין אחד אין דין בורר בחתיכות גדולות מתוך קטנות, ביאר שם המג"א דקמח אינו נחשב כחתיכות קטנות אלא כמין אחד. וההבנה בזה כפי שכתב כאן הפמ"ג (משב"ז ס"ב) משום שאי אפשר לעשות עיגולים [קציצות] מהקמח מצה כשיש שם פירורי מצה, ולכן נחשב כשני מינים לכל אחד יעוד אחד.

ולכאורה קשה הרי החתיכות והקמח מצה נוצרו יחד, והרי זה כביצה דנחשב מין אחד אף שיש שימושים שניתן לעשות רק בחלמון או רק בחלבון. וע"כ דגם ביצה נחשב מין אחד רק כל זמן היותן יחד, משא"כ קמח מצה ופירורי מצה כיון שנפרדו אין הם מין אחד.

המשנ"ב והכה"ח שיש לחוש ולהחמיר כדעת הב"ח והלבוש שחלבון וחלמון נחשבים לב' מינים, ולכך אם רוצה לבוררם לאכילה, צריך לברור ביד ולא לתר, ורק אם בוררם לא לשם אכילה מותר תמיד.

ה. הפרדה בין ב' מיני אוכלים לא לשם אכילה

נתבאר דלשיטת הב"ח והלבוש, הטעם שמותר לברור בין החלמון לחלבון משום שבוררם לא למטרת אכילה, אלא ליתן צבע במאכל, וכל שבורר בין ב' מיני אוכלים לא למטרת אכילה אין בזה איסור בורר. וה"ה לשיטתם דמותר לברור את החלמון אף בכלי ולאחר זמן על דעת ליתנו על שערות שהתייבשו או על כויה אם זורק את החלבון.

אעפ"י שלדעת המג"א אין ראייה ליסוד זה שמותר לברור בין ב' מיני אוכלים לא לשם אכילה, ובט"ז ובגר"ז אף מבואר להדיא שלא הסכימו לזה, מ"מ לדינא הביה"ל בסעיף ג' (ד"ה היו לפניו) פסק להלכה את יסוד זה דמותר לברור בין ב' מיני אוכלים לא לשם אכילה אף בכלי ולאחר זמן, וכ"כ עוד הרבה פוסקים כנתבאר בשיעורים הקודמים.

ישנם מספר דוגמאות מעשיות הנלמדות מקולא זו:

א. מותר לשפוך שאריות דגים וכדו' עם הרוטב שלהם למסננת שבכור, אעפ"י שבורר ע"י המסננת בין הדגים לשאריות, מכיון שלא משתמש בשניהם.

ב. מותר לאסוף את פירורי הלחם משאריות האוכל והפסולת שבשולחן, כדי לזורקם דרך כבוד בתוך שקית, ואין זה נחשב לבורר אוכל מתוך פסולת לאחר זמן אעפ"י שבורר אותם משאריות האוכל שבשולחן, משום שלא משתמש בשאריות אלא בוררם על דעת לזורקם.

ג. מותר להפריד בין פירות כדי לשחק עמהם אף לאחר זמן, דמפריד בין שני מאכלים לא למטרת אכילה כלל, אך צריך שיהיה דעתו לשחק בהם לעולם.

ד. מותר להוציא דף קודש מהאשפה כדי ליתנו בגניזה, ואין זה נחשב לבורר אוכל מתוך פסולת, מכיון שלא מוציאו בשביל להשתמש בו יא.

ה. מותר להפריד בין בגדים כשאין לו כונה ללובשם לעולם, אלא להניחם כוילון או כל שימוש אחר שאינו היעוד שלהם אעפ"י שעושה כן ע"ד להשתמש בהם לאחר זמן.

הגרי"ש אלישיב והגר"ח קנייבסקי כתבו (איל משולש פ"ז הערה ק"א) דיתכן וגם הט"ז והגר"ז שחלקו על יסוד הלבוש והב"ח שמותר להפריד בין ב' מיני אוכלים לא לשם אכילה אלא למטרה אחרת, יודו שאם בורר בין שני אוכלים או חפצים בלי שום שימוש בשניהם, אין על זה שם ברירה, דלא תיקן כלום, ולכך בסנינון הרוטב ושאריות הדגים במסנת, וכן הפרדת פירורי הלחם מהפסולת והוצאת דף קודש מהאשפה, ייתכן ואף הם יודו להקל. וכן מבואר בפמ"ג (משב"ז סק"י) דאין איסור בורר בהפרדת פסולת מתוך פסולת, ולא כתב שם דהוא רק לדעת הב"ח והלבוש.

ו. הפרדה בין החלבון לחלמון בביצה מבושלת

הגרי"ש אלישיב כותב (איל משולש פ"ב הערה פ"ו, אשרי האיש ח"ב פכ"ה אות מ') דהחלמון והחלבון בביצה מבושלת נחשבים למין אחד לכו"ע, ואין בהם דין בורר, ולכן מותר להפריד ביניהם גם לא לאלתר, וכן מותר ליטול את שאינו חפץ כגון החלמון כדי לאכול את החלבון יב.

יא. ואעפ"י שיש לו צורך שהדף לא ישאר באשפה מחמת קדושתו, מ"מ אין זה נחשב שימוש. והשימוש הנצרך בהפרדה הוא בכל דבר לפי עניינו ועיקר יעודו, אוכל לאוכלו, בגד ללבושו, דף קודש לקוראו, וכל כיוצא בזה.

יב. והטעם בזה, דרק בחלבון וחלמון שאינם מבושלים הם נחשבים לב' מינים לדעת הב"ח והלבוש משום שמלבד טעמם שונה, שימושם שונה פעמים רבות, אך בביצה מבושלת אעפ"י שהחלמון והחלבון טעמם שונה, מ"מ מכיון שנוצרו יחד ונאכלים יחד כמאכל אחד ושימושם שונה, לכך הם נחשבים למין אחד.

אך בחוט שני (ח"ב עמוד צ"ט) נראה דסובר שאף בביצה מבושלת החלבון והחלמון נחשבים לב' מינים לדעת הב"ח והלבוש. ולדינא נראה להקל כדעת הגריש"א דכן מסתבר, ובפרט שאף בביצה חיה מבואר במשב"ב (סקנ"ח) דמעיקר הדין יש להקל דנחשבים למין אחד, ורק נכון להחמיר ולהזהר להחשיכם כב' מינים.

אך אם מקפיד שלא לאכול את החלמון [כפי המצוי בילדים קטנים, או מחמת סיבה בריאותית], עבורו זה נחשב לפסולת מדרבנן^ז, ואסור לו להוציא את החלמון מהחלבון דבורר פסולת מתוך אוכל, אלא יש להוציא את החלבון מהחלמון על דעת לאוכלו לאלתר. אך אם לפעמים אוכלו וכעת אינו חפץ בו, אין בו דין בורר משום שהוא מין אחד י"ד.

חלבון וחלמון שהופרדו ושוב התערבבו, הרי זה שני מינים ויש בהם דיני בורר טו.

כמו כן ביצה חיה וביצה מבושלת נחשבים שני מינים, וכן ביצה מבושלת וביצה מטוגנת [חביתה] טז.

ביצה קשה ורכה, נחלקו הפוסקים אם נחשבים לשני מינים. דעת הגרי"ש אלישיב (איל משולש פ"ב סוף הערה פ"ו, ואשרי האיש ח"ב פכ"ה אות מ') והגר"ח קנייבסקי (אליבא דהלכתא חס"ב עמוד קכ"ז טור ב'), דנחשבים מין אחד כיון שיש להם אותו טעם ולשניהם קוראים ביצה.

יג. כן מבואר בפמ"ג (משב"ז סק"ב) דגם במין אחד אם שונאו יש בו דין ברירה לפחות מדרבנן, כדין אוכל הנאכל על ידי הדחק..

והנה המג"א בסימן ת"ק (ס"ק י"ב) כתב בשם הראב"ה דמותר לנקר ביו"ט את החלב [שומן] מהבשר, היות והוא מין אחד, ואף ששומן נאכל רק על ידי הדחק [כשמותר לאוכלו], מ"מ מכיון שהאי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי, אין זה בורר, ובמחצית השקל כאן (על המג"א כאן בסקט"ו) ביאר את דבריו בהרחבה. ולפי זה לכאורה יש לנו להתיר לבורר את החלמון מהחלבון אף באופן ששונאו. אך נראה לומר דדוקא בשר ושומן הוי מין אחד בכל אופן היות ודבוקים היטב יחד, משא"כ בביצה שהחלמון והחלבון לא דבוקים היטב, הרי זה כשאר מין אחד שאם שונא חלק אחד, יש בו דין בורר, ובע"כ צריך לחלק כך לדעת הב"ח והלבוש כדי שלא יסתרו דבריהם את דברי הראב"ה שהביא המג"א, ודו"ק.

יד. דהפמ"ג הנ"ל הדגיש שרק אם שונאו יש ברירה במין אחד, ושונאו היינו שבאופן קבוע לא אוכלו, אך אם סתם אינו אוהבו ולפעמים כן אוכלו, אין בזה בורר.

טו. כנתבאר לעיל בהערה דכל מה שהם נחשבים למין אחד הוא רק כאשר הם נמצאים יחד מברייתן.

טז. דהרי זה כבשר צלי ומבושל דנחשבים ב' מינים משום שיש שינוי משמעותי בטעם כמבואר במשנ"ב (סקט"ו).

אך דעת האג"מ (עבודת התפילה עמוד צ"א אות ה') והחו"ט שני (ח"ב עמוד ק') דנחשב שני מינים". והכי מסתבר, היות ויש שינוי משמעותי בטעם באופן שהביצה מאוד רכה.

ז. הפרדה בין החלק הקשה לחלק הרך שבחלה

החלק הקשה והרך שבחלה או בלחם ולחמניה, נחשב מין אחד היות ונאפו יחד ונאכלים יחד כמאכל אחד, וכך דרכם להיווצר יחד בקביעות ולא באקראי וכדין ביצה מבושלת שהחלבון והחלמון נחשבים למין אחד י".

לפיכך, אם אינו חפץ בחלק הרך שבחלה מותר להוציאו, ואינו נחשב כבורר פסולת מתוך אוכל, משום שבמין אחד אין דין בורר, ולכן אין צריך לאכול לאלתר. וה"ה אם רוצה להוציא את החלק הקשה ולאכול את החלק הרך דאין בזה בורר.

אולם אם מקפיד באופן קבוע שלא לאכול את הקשה, [כפי המצוי בילדים קטנים, או בזקנים שקשה להם ללעוס דברים קשים], בכה"ג החלק הקשה נחשב כפסולת דרבנן ואסור לו להוציאו י", אלא יוציא את הרך מתוך הקשה ויאכלנו לאלתר. אך אם יוציא את הקשה עם שכבת רך יותר מהרגיל², הרי זה מותר אף לאחר זמן משום שנטל את כל מקום התערובת כנתבאר בשיעור הקודם.

יז. בחוט שני כתב דאם מקפיד על שינוי המינים חשיב ב' מינים.

יח. וכאן הוא עדיף טפי היות והם דבוקים יחד וכדין בשר ושומן המחובר בו, דנחשבים מין אחד ומותר לנקרו ביו"ט, וכפי שכתב המג"א בסימן ת"ק ס"ק י"ב, וכפי שביארו המחצית השקל כאן (על המג"א ס"ק ט"ו).

אולם לאחר שהופרדו ושוב התערבבו, הרי זה שני מינים ויש בהם דין ברירה, כנ"ל לענין החלמון והחלבון.

יט. כן מבואר בפמ"ג (משב"ז סק"ב) דגם במין אחד אם שונאו יש בו דין ברירה לפחות מדרבנן, כדין אוכל הנאכל על ידי הדחק.

ואין להקל להוציא את החלק הקשה כדין קילוף פרי, דשם הטעם היות ואי אפשר בענין אחר ולכן נחשב דרך אכילה, אך כאן אינו שייך, דרוב מוחלט של העולם אוכלים את הקשה, ולכן קילופו אינו נחשב דרך אכילה, דדרך אכילה לא נקבע לפי יחידים.

כ. דהחלק הרך שתמיד יוצא עם הקשה נחשב כמו הקשה כנתבאר בשיעורים הקודמים.

והוא הדין לאנשים שמקפידים באופן קבוע שלא לאכול את החלק הרך מטעמי בריאות, אסור להם להוציאו, אלא יוציאו את הקשה מהרך ויאכלו לאלתר כ"א. אולם אם יוציא את הרך וישאיר שכבת רך סמוך לקשה יותר מהרגיל, מותר אף לאחר זמן ואין זה בורר משום שנוטל אוכל מאוכל כנתבאר בשיעור הקודם. אולם אם אין זו הקפדה מוחלטת, דלפעמים כן אוכל, אלא שבאופן כללי לא אוהב את החלק שמוציא [הקשה או הרך], מותר להוציא את החלק שאינו אוהב כ"ב.

ח. הוצאת שומשום ופרג מהחלה

חלה שיש עליה שומשום, פרג, בצל וכדו', והוא אינו חפץ בהם, אסור לו להוציאם, דנחשבים מין אחר מהחלה כ"ג והרי זה כבורר פסולת מתוך אוכל עבורו כ"ד.

כא. באמת שהיה מקום להקל להוציא את החלק הקשה מהרך וכן את החלק הרך מהקשה אף כשמקפיד שלא לאוכלו, דנתבאר לעיל בהערה ששומן הדבוק לבשר כתב המג"א סימן תק"י (סק"ב) דמותר להוציאו אעפ"י שנאכל ברוחק משום סברת האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי, ואף כאן לכאורה יש מקום להתיר מחמת סברא זו. אך מכיון שהמג"א לא סמך להקל בסברא זו בהפרדת שומן מחלב [אעפ"י שהביא את סברא זו בסוס"ק ט"ו], וגם יתכן ובחלה חמיר טפי היות ומקום החיבור דבוק ביותר, לכן מחמת הספק נראה לאסור ובפרט דיש תקנה בהפרדה בקל.

כב. דהפמ"ג הנ"ל הדגיש שרק אם שונאו יש ברירה במין אחד, ושונאו היינו שבאופן קבוע לא אוכלו, אך אם סתם אינו אוהבו ולפעמים כן אוכלו, אין בזה בורר. ולפי זה נראה דמי שעשה ניתוח קיצור קיבה, ובימים הראשונים אחר הניתוח אינו יכול ללעוס את הקשה של הלחם, מותר לו להוציאו, דאינו שונאו ורק כעת יש לו סיבה זמנית שלא יכול לאוכלו, ולכן אינו נחשב פסולת עבורו, והוא הדין למי שעבר טיפול שיניים. אך זקן שקשה לו ללעוס, הרי זה פסולת עבורו, כיון שלא אוכל את הקשה באופן קבוע ולא באקראי. **כג.** אעפ"י שנתבאר לעיל שהחלבון והחלמון בביצה מבושלת וכן החלק הקשה והרך שבחלה נחשבים למין אחד משום שנוצרו כך מבריותם, נראה פשוט דהוא דוקא במקרים הללו כשכך צורת ברייתו ויציירתו [דבכל ביצה יש חלבון וחלמון, וכן בכל חלה יש חלק קשה ורך], אך דבר חיצוני שנאפה עם הלחם כמו שומשום ופרג וכדו', הרי זה חשיב מין אחר, היות ואינו טבעי מבריותו יחד עם הלחם, ובפרט שאינו קבוע עם הלחם.

כד. וכדין כל ברירה ב' מיני אוכלים דאותו המין שאינו חפץ בו נחשב לפסולת. ואין להקל להוציאם כדין קילוף פרי, משום שאין כך דרך אכילתם אלא ליחידים וכתבאר לעיל בהערה לענין הוצאת החלק הקשה מהרך למי ששונאו. כמו כן אין להקל להוציאם עפ"י המבואר בס"י דכל פסולת הנאכלת עם האוכל מותר לבוררו, משום דנתבאר בשיעורים הקודמים דהיינו דוקא בפסולת או במאכל שאין רגילות לאוכלו

לפיכך יש להוציאם עם מעט מהחלה ומותר אף לאחר זמן כ"י, או שיוציאם עבור מי שחפץ לאוכלם לאלתר.

ט. הפרדת ממולאים

מאכלים ממולאים כגון פלפל ממולא באורז, מוגדרים כשני מיני מאכלים אף שהתבשלו יחד כ"י, לפיכך אם אינו חפץ בפלפל אסור להוציאו, דהרי זה בורר פסולת מתוך אוכל דאסור אף לאלתר כ"י. אלא יש לחצות את הפלפל ולאכול את המילוי, או להוציא את הפלפל מהאורז עבור מי שחפץ לאוכלו כעת.

י. ארטיק מצופה

ארטיק מצופה שוקולד והוא אינו חפץ בשוקולד, אסור לו להוציאו, דהשוקולד והארטיק נחשבים שני מיני מאכלים כ"י, ואותו שאינו חפץ בו כעת נחשב פסולת עבורו כ"י, אלא יוציאנו עבור מי שחפץ בו כעת.

וכן שברי אגוזים ושקדים בארטיק ואינו חפץ בהם, אסור לו להוציאם, אלא יוציאם עם מעט מהארטיק וישתדל לעשות כן בשעת האכילה ל'.

לבדו, אבל שומשום ובצל וכדו' נאכלים לבדם ולכך לא שייך בהם סברת מישתתי בהכי. כה. כנתבאר בשיעור הקודם, וזה מותר אף לדעות שאסור להוציא פסולת ואוכל מתוך אוכל, משום שנוטל את כל מקום התערובת, ויקפיד ליטול מעט בעומק באופן שנוטל את כל מקום התערובת נואם לא נוטל את כל מקום התערובת, הרי זה מותר רק לדעת המשנ"ב ודעימיה שמותר להוציא פסולת ואוכל.

כו. ואין זה כמו חלבון וחלמון בביצה מבושלת וכן החלק הקשה והרך שבחלה, משום שחיבורם יחד אינו בצורה הטבעית מתחילת ברייתם ונתבאר לעיל לענין השומשום שעל החלה.

כז. ואין להקל להוציאם כדין קילוף פרי, או מדין סברת מישתתי בהכי, כנתבאר לעיל בהערה לענין הוצאת השומשום מהחלה.

כח. ואין זה כמו חלבון וחלמון בביצה מבושלת וכן החלק הקשה והרך שבחלה, משום שחיבורם יחד אינו בצורה הטבעית מתחילת ברייתם וכנ"ל לענין השומשום שעל החלה.

כט. ואין להקל להוציאם כדין קילוף פרי, או מדין סברת מישתתי בהכי, כנתבאר לעיל בהערה לענין הוצאת השומשום מהחלה.

ל. דנתבאר בשיעורים הקודמים שלדינא הלכה כדעת המשנ"ב ודעימיה שמותר להוציא פסולת ואוכל מתוך אוכל, אך עדיף לעשות כן בשעת האכילה ממש.

דינים העולים

א. נחלקו הפוסקים האם החלמון והחלבון נחשבים מין אחד היות ונוצרו יחד, ומותר להפריד ביניהם גם בכלי ולאוכלם לאחר זמן, או שנחשבים כשני מינים היות וטעמם שונה, וגם פעמים רבות שמשתמשים בהם לשימושים שונים, ולשיטה זו אסור להפריד ביניהם בכלי אלא בידו, ויש לקחת את מה שחפץ לאוכלו לאלתר.

ולמעשה יש להחמיר להחשיבם כשני מינים. אולם מותר לברור ביניהם לא למטרת אכילה, אלא לצורך צדדי, כגון לתת צבע במאכל עם החלמון.

ב. כל שבורר בין ב' מיני אוכלים לא למטרת אכילה אין בזה איסור בורר. וק"ו אם בורר בין שני אוכלים או חפצים בלי שום שימוש בשניהם דאין בזה בורר.

לפיכך מותר לברור את החלמון מהחלמון אף בכלי ולאחר זמן על דעת ליתנו על שערות שהתייבשו או על כויה אם זורק את החלבון. ומאותו טעם אין איסור בורר בכל הדוגמאות הבאות: שפיכת שאריות דגים וכדו' עם הרוטב שלהם למסננת שבכור, איסוף פירורי לחם משאריות האוכל והפסולת שבשולחן כדי לזרוקם דרך כבוד בתוך שקית, הפרדה בין פירות כדי לשחק עמהם לעולם אף לאחר זמן, הוצאת דף קודש מהאשפה כדי ליתנו בגניזה.

ג. החלמון והחלבון בביצה מבושלת נחשבים מין אחד, ואין בהם דין בורר, ולכך מותר להפריד ביניהם גם לא לאלתר, וכן מותר ליטול את שאינו חפץ כגון החלמון כדי לאכול את החלבון.

אולם אם מקפיד שלא לאכול את החלמון כפי המצוי בילדים קטנים, הרי שעבורו נחשב פסולת מדרבנן, ואסור להוציא עבורו את החלמון מהחלבון, אלא יש להוציא את החלבון מהחלמון על דעת לאוכלו לאלתר, אך אם לפעמים אוכלו וכעת אינו חפץ בו, אין בו דין בורר.

אמנם חלבון וחלמון שהופרדו ושוב התערבבו, הרי זה שני מינים ויש בהם דיני בוררת.

כמו כן ביצה חיה מבושלת נחשבים שני מינים, וכן ביצה מבושלת וביצה מטוגנת [הביתה].

ד. החלק הקשה והרך שבחלה, נחשב מין אחד היות ונאפו יחד ונאכלים יחד כמאכל אחד, וכך דרכם להיווצר יחד בקביעות ולא באקראי.

לפיכך, אם אינו חפץ בחלק הרך מותר להוציאו, ואינו נחשב כבורר פסולת מתוך אוכל, משום שבמין אחד אין דין בורר, ולכן אין צריך לאכול לאלתר.

אולם אם מקפיד באופן קבוע שלא לאכול את הקשה, כפי המצוי בילדים קטנים, או בזקנים שקשה להם ללעוס דברים קשים, הרי שנחשב הקשה כפסולת ואסור להם להוציאו, אלא יוציאו את הרך מתוך הקשה ויאכלו לאלתר.

כמו כן אנשים שמקפידים באופן קבוע שלא לאכול את החלק הרך מטעמי בריאות, אסור להם להוציאו, אלא יוציאו את הקשה מהרך ויאכלו לאלתר.

אולם אם אין זו הקפדה מוחלטת, דלפעמים כן אוכלים, אלא שבאופן כללי לא אוהבים חלק זה [הקשה או הרך], מותר להוציא את החלק שאינו אוהב.

ה. חלה שיש עליה שומשום, פרג, בצל וכדו', והוא אינו חפץ בהם, אסור לו להוציאם, דנחשבים מין אחר מהחלה והרי זה כפסולת עבירו.

לפיכך יש להוציאם עם מעט מהחלה. או שיוציאם עבור מי שחפץ לאוכלם לאלתר.

ו. מאכלים ממולאים כגון פלפל ממולא באורז, מוגדרים כשני מיני מאכלים אף שהתבשלו יחד, לכן אם אינו חפץ בפלפל אסור להוציאו, דהרי זה בורר פסולת מתוך אוכל דאסור אף לאלתר. אלא יש לחצות את הפלפל ולאכול את המילוי. וכן מותר להוציא את הפלפל מהאורז עבור מי שחפץ לאוכלו כעת.

ז. ארטיק מצופה שוקולד והוא אינו חפץ בשוקולד, אסור לו להוציאו, דהשוקולד והארטיק נחשבים שני מיני מאכלים, ואותו שאינו חפץ בו כעת נחשב פסולת עבירו, אלא יוציאו עבור מי שחפץ בו כעת.

וכן שברי אגוזים ושקדים בארטיק ואינו חפץ בהם, אסור לו להוציאם, אלא יוציאם עם מעט מהארטיק וישתדל לעשות כן בשעת האכילה.

להצלחת הנדיב החפץ בעילום שמו

שתרם מוהונו להוצאת הגליון לחיזוק לימוד הלכות שבת
להחשת הגאולה במהרה

לרפואת והצלחת

הרב דוד בן עדה

ויפה בת חביבה

לעילוי נשמות

הרה"ג דן יהודה בנישו זצ"ל בן שמחה

בית הוראה הלכה למעשה בראשות מורנו הרב שליט"א

פירוט השלוחות:

שלוחה 1 - שאלות בהלכה 24 שעות

שלוחה 2 - שאלות בדיני ממונות וריבית

שלוחה 3 - נקודות הפצה ספרי הרב

שלוחה 4 - שמיעת שיעורי מורנו הרב שליט"א במגוון נושאים בהלכה

שלוחה 5 - ייעוץ בחינוך ילדים

שלוחה 6 - ייעוץ נישואין

שלוחה 7 - שאלות בהלכות לשון הרע ורכילות

שלוחה 8 - הנהלה

שלוחה 9 - תרומה ושותפות

* 5047

למחייגים מחו"ל: 0799-713155

מורנו הרב שליט"א עונה לשאלות בימי שני בין השעות 17:00 ל-19:00

שיעורי מורנו הרב שליט"א ברחבי הארץ

בימי ראשון שני ושלישי: ירושלים ישיבת 'אור החיים' בין השעות 20:00 - 21:00

בימי רביעי: בני ברק בית הכנסת 'יביע אומר' רחוב עוזיאל 45 בין השעות 22:15 - 23:15

בימי חמישי: ירושלים שכונת בית וגן 'קרית נוער' שער 9 בין השעות 17:30 - 18:30

ירושלים שכונת הר נוף כולל 'תורת שמעון' בין השעות 10:45 - 12:15

בימי שישי: קרית גת בית הכנסת 'אור החיים' בין השעות 11:00 - 12:00

אשדוד בית הכנסת 'החיד"א' בין השעות 12:30 - 13:30

ביום שבת קודש: ירושלים שכונת סנהדריה בית הכנסת 'שערי ניסים' בין השעות 9:45 - 10:45